

hangi tür akidlerde ve hangi şartlarda ilgili şahsa, yani bu hataya düşen kimseye akdi fesih hakkı vereceği hususu öteden beri İslâm hukukçuları arasında tartışmalıdır. Bu konuda meydana gelen galatın genellikle gabn-i fâhiş ölçüsünde olması, yani fazla veya eksik ödemenin ilgili tarafın rızasını sakatlayacak ölçüde önemli ve ciddi boyutta olması şartı aranır (bk. GABN).

4. **Kanunda / Şer'î Hükümde Hata.** İslâm hukukçuları, kusurlu olunması halinde şer'î hükmü bilmemenin mazeret teşkil etmeyeceğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte bazı sınırlı durumlarda şer'î hükmün bilinmemesi bir mazeret kabul edilmiştir (Karâfi, II, 150; İbn Nuceym, s. 167-168; ayrıca bk. CEHÂLET).

#### BİBLİYOGRAFYA :

*Kâmus Tercümesi*, III, 100; İbn Hazm, *el-Muḥallâ*, IX, 455; Kâsânî, *Bedâ'îc*, V, 139-140; Merginânî, *el-Hidâye* (İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadir* [Bulak] içinde), VIII, 20; İbn Kudâme, *el-Umde* (el-<sup>U</sup>Ukde içinde), Mekke, ts. (Dârü'l-bâz), s. 232; Nevevî, *el-Mecmûc*, I, 335; Karâfi, *el-Furûḡ*, Kahire 1347 — Beyrut, ts. (Âlemü'l-Kütüb), II, 150; Cündî, *el-Muḥtaşar* (Sâlih el-Ezherî, *Cevâhirü'l-iklîl* içinde), Beyrut, ts. (Dârü'l-Ma'rife), II, 49; İbn Nuceym, *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir* (nşr. M. Mutî' el-Hâfiz), Dimaşk 1403/1983, s. 167-168; *Mecelle*, md. 208, 310; Sabri Şâkir — Fuad Hulûsî, *Borçlar Kanunu Şerhi*, İstanbul 1926, I, 54-64; A. Marten, *Borçlar Kanunu Umumî Nazariyeleri* (trc. Ahmet Cevad), Ankara 1936, s. 31-37; Senhürî, *Meşâdirü'l-ḥaḡ*, II, 98-153; Zerkâ, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, I, 390-407; J. Carbonnier, *Théorie des obligations*, Paris 1963, s. 110-113; Ferîd Akıl, *el-İltizâm* [baskı yeri ve tarihi yok], s. 87-98; Fethî ed-Dirîmî, *en-Nazariyyâtü'l-fıkhîyye*, Dimaşk 1982, s. 455-471; Karaman, *İslâm Hukuku*, II, 123-141; Neş'et İbrâhîm ed-Düreynî, *et-Terâḡî fi'l-<sup>U</sup>ukûd il'-mübâdelâti'l-mâliyye*, Cidde 1982, s. 442-471; M. Mustafa Şelebî, *el-Medḡal fi't-ta<sup>U</sup>rîf bi'l-fıkhî'l-İslâmî*, Beyrut 1403/1983, s. 583-587; Subhî Mahmesânî, *en-Nazariyyetü'l-<sup>U</sup>amme li'l-mucebât ve'l-<sup>U</sup>ukûd*, Beyrut 1983, II, 420-424; Abdülfettâh Abdülbâkî, *Nazariyyetü'l-<sup>U</sup>ukûd*, Kahire 1984, s. 296-331; Muhammed Bahrülülüm, *Uyubü'l-irâde fi's-şer'ati'l-İslâmiyye*, Beyrut 1984, s. 641-698; Ali Muhyiddin el-Karadâgî, *Mebde<sup>U</sup>ü'r-rizâ fi'l-<sup>U</sup>ukûd*, Beyrut 1406/1985, II, 765-831.



H. YUNUS APAYDIN

### GALAT

( الغلط )

Râvinin zabt sıfatını yok eden kusurlardan biri.

**Galat** kelimesi sözlükte “kasıtsız hata yapmak, yanılmak; hata, yanlışlık” anlamlarına gelir. Hadiste galat râvinin hâfıza zayıflığı, bilgisizliği, Arap dilindeki yetersizliği, rivayet konusundaki gevşek-

lik ve dikkatsizliği, fizikî veya psikolojik kusuru, olumsuz çevre şartları, rivayeti yanlış anlaması gibi sebeplerle farkında olmadan hata yapmasıdır.

En güvenilir râvilerin bile bazan yanlışlıklarını göz önünde bulunduran hadis tenkitçileri, râvilerin kasıtları uzak ve aşırılığa kaçmayan hatalarını hoşgörü ile karşılamışlardır. Ancak rivayetlerinde hataları ağır basan râvileri “fâhişü'l-galat, kesirü'l-galat” (yanlış çok) gibi ifadeler kullanarak cerhedip rivayetlerini reddetmişler, bu rivayetlerdeki aşırı hataları da “fuḡşü'l-galat, kesretü'l-galat” tabirleriyle belirtmişlerdir. Diğer taraftan Şu'be, İbnü'l-Mübârek, Humeydî, Ahmed b. Hanbel, İbn Hibbân ve Dârekutnî gibi hadisçiler, hatası kendisine açıklanmasına rağmen bunda ısrar eden râvinin bütün rivayetlerinin terk edileceğini ve artık ondan hadis alınmayacağını söylemişlerdir. İbnü's-Salâh ve Nevevî ise inat yüzünden hatasında ısrar eden râvi hakkında bu görüşün doğru olduğunu, ancak onun bu tavrının, kendisini uyaran kişinin ilmene güvenmemek gibi inatla ilgisi olmayan başka bir sebepten kaynaklanması halinde yanlış rivayette ısrar etmesinin rivayetinin reddini gerektirmeyeceğini belirtmişlerdir.

Bir hadiste görülen hatanın hangi râviye ait olduğunun tesbit edilmesi önemli bir husustur. Hatayı hadisin son râvisine yüklemek her zaman doğru olmayabilir. Çünkü bir râvinin, kendinden önceki bir râvinin hatasını farketmemiş veya farkına varacağı halde hadisin orijinal şeklini bozabileceği endişisiyle hatayı aynen bırakmış olması mümkündür. Hadiste görülen hataların düzeltilmesi gerektiğini savunanlar ise böyle yapılmadığı takdirde hataların yaygınlaşacağına dikkat çekmişlerdir.

Bir râvinin rivayetinde yanlış yapılmadığı, kendi rivayetiyle güvenilir râvilerin rivayetlerinin karşılaştırılması sonucunda anlaşılabilir. Karşılaştırma sonunda rivayetlerinde aşırı ölçüde hata yaptığı anlaşılan râvinin rivayetleri hakkında yapılan hatanın niteliğine göre değişik terimler kullanılır. İlâveler yapılmış olan hadise “müddrec”, harf, nokta ve hareke yanlış yapılmış “musahhaf” veya “muharref”, kelime ve cümlelerinde yer değişikliği yapılan hadise “maklûb”, isnadından herhangi bir râvisi düşürülen hadise “mürsel” veya “münkâtî”, bir kısmı çıkarılmış veya birden çok hadisin parçaları bir araya getirilerek derlenmiş, yahut ancak hadis uzmanlarının anlaya-

bileceği gizli hataları bulunan hadislere de “muallal hadis” denir.

Râvilerin hadis rivayetinde yaptıkları hataların tesbit ve düzeltilmesi konusunu ayrı bir hadis usulü ilmi sayanlar da olmuştur. Hattâbî'nin *İslâhu gâlati'l-muḡaddişin*\* (bk. bibl.) ve İbn Kuteybe'nin *Kitâbü İslâhi'l-galat* (Brockelmann, I, 186) adlı kitapları bu konuda yazılan müstaktil eserlerdendir.

#### BİBLİYOGRAFYA :

*Lisânü'l-<sup>U</sup>Arab*, “ğlṡ” md.; Tehânevî, *Keşşâf*, II, 1097; Hattâbî, *İslâhu gâlati'l-muḡaddişin* (nşr. Hâtîm Sâlih ed-Dâmin), Beyrut 1405/1985; Hatîb, *el-Kifâye* (nşr. M. el-Hâfiz et-Ticânî), Kahire 1972, s. 227-234; Sehâvî, *Fethu'l-muḡîs*, Kahire 1388/1968, I, 279-280, 328-333; Süyûtî, *Tedribü'r-râvi*, Kahire 1385/1966, I, 92-118, 239-240, 304, 339, 371; Radyyyüddin İbnü'l-Hanbelî, *Kaḡvü'l-eşer fi şafvi <sup>U</sup>ulûmi'l-eşer* (nşr. Abdülfettâh Ebû Guddel), Beyrut 1408, s. 74-77; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 186; Cemâleddin el-Kâsımî, *Kavâ'idü't-tahdîş* (nşr. M. Behcet el-Baytâr), Dimaşk 1380/1961, s. 391; *Tecrid Tercemesi*, I, Mukaddime, s. 397; Mahmûd et-Tahhân, *el-Hâfizü'l-Hattâbî'l-Baḡdâdî ve eşeruhû fi <sup>U</sup>ulûmi'l-hadîş*, Beyrut 1401/1981, s. 129, 174, 189, 192; Halîl İbrâhîm Molla Hâtîr, *Mekânâtü's-şahîḡayn*, Kahire 1402/1982, s. 233-235; Tâhîr el-Cezâirî, *Tevcthü'n-nazar*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Ma'rife), s. 32, 416; Talât Koçyigit, *Hadis Usûlü*, Ankara 1975, s. 52; a.mlf., *Hadis İstılahları*, Ankara 1980, s. 76.



SELAHADDİN POLAT

### GALAT

( غلط )

Başta Arapça ve Farsça olmak üzere yabancı dillerden Türkçeye geçen, biçim ve anlam değişikliğine uğrayarak kullanılan kelimelere sözlükçilerin verdiği ad.

Arapça'da masdar olarak “yanılmak” mânâsına gelen **galat** kelimesine (çoğulu **galatât**, karşıtı **fasîh**) Türkçe sözlüklerde “yanlış, yanlışlık, yanılma, yanlışlık, dil bilgisi kuralına uymayan kelime veya ibare, dil yanlışlığı” gibi anlamlar verilmiştir. Yanlış olduğu halde herkesçe benimsenip kullanılan kelimelere **galat-ı meşhûr**, hiçbir şekilde kullanımı uygun görülmeyen kelimelere de **galat-ı fâhiş** denir.

Türkçe'nin iç yapısı kendi dil kurallarına uygun biçimde gelişmekte iken Türklerin İslâmiyet'i kabul etmeleriyle birlikte Arapça ve Farsça'dan kelime alınmaya başlanmış ve aynı inanç dairesi içinde yer almaları sebebiyle bu diller yabancı sayılmamıştır. Böylece Arapça ve Farsça kelimelerle beslenen resmî dil